

הוא עצר את הכל בחדרי ליבו - עד שהתפוצץ. הוא אכל את עצמו, כשמו כאשמו

פגשתי במיקרה, לפני כמה שבועות. הוא ישב ליד שולחן בביתקפה. נעצתי לידו ושאלתי: ספק ברצינות ספק בהלצה, אם אפשר כבר לברכו על מינויו לתפקיד שגריר ישראל בווינגטון.

דדו השיב בשאלה: האם, לדעתי, כדאי לו לקבל מינוי כזה? עינתי בחיוב. חשבתי בליבי שמינוי זה יהיה צעד חשוב בדרך לריהביליטציה שלו.

דדו המשיך להתלוצץ. "מה יש", אמר, "אם יהיה דגל צי"ם מונח על ארון-המתים שלי, במקום דגל המדינה, זה יהיה פחות יפה?"

השבתי באותה נימה. מאחר שדגל צי"ם, בעל שיבת-הכוכבים, הוא דגל-המדינה כפי שתוכנן על-ידי הרצל, אין בו פסול. וגם הלוגויה ימית היתה כענין תמיד יפה יותר מאשר הטמנת גופה באדמה.

כן התוצצנו, ודא ענה ברעת שנינו, שגופתו תוטמן באדמה כעבור ימים כה מעטים.

מתי הכרתיו לראשונה? איני יודע. דרכינו נפגשו במלחמת העצמאות, ומאז הצטלבו שוב ושוב, לעיתים באקראי, לעיתים בכוונה.

סעם שחינו יחד, פעם שתינו יחד, פעם התווכחנו, פעם התנגחנו, ובכל הפגישות, הקלילות והחמורות, שאלתי את עצמי מדוע אני מחבב את האיש הזה.

היה בו משהו טהור, משהו חזק, משהו ערני, משהו שקט, ובמובן היפה ביותר של המילה, משהו תמים.

הגורל יעד לו מיבנתים, שרק אנשים מעטים נבנתים בהם. הוא ידע שעות של ניצחון מסעיר, ושעות של תבוסה מוחצת.

בניצחון לא התנשא ולא התייחר, ובתבוסה לא נשבר. התיתכן מחמאה גדולה יותר לגבר?

אחרי הניצחון המפואר של מלחמת ששת-הימים, שעל גירותה הצפונית פקד אישית, הוזמנו אלופי צה"ל לישיבה חגיגית של הכנסת.

לרגל המאורע כתבתי מאמר על צה"ל, כפי רציתי לראותו. דיברתי על אלופים צנועים ואנושיים, שאינם מסתחררים מן הניצחון. על צבא שטוב-לישקו חושב לו מכל, על צבא המתעב פשיעי-מלחמה.

הפרזתי בכוונה. היה ברור לי שצה"ל אינו טלית שכולה תכלת. רציתי לעורר ביצירת דימוי-עצמי, שיעורר לבעליו להתרומם אל הרמה המוסרית שהם מסוגלים להגיע אליה.

כעבור יום פגשתי את דדו. הוא לחץ את ידו בהתרגשות בלתי-מופגזת, ואמר: "זהו צה"ל. אנהו נדאן שתמיד יהיה כזה."

אני זוכר שכנותו הגלווייה השפיעה עלי מאד. למרות מעשים חמורים מסוימים שאירעו באותם הימים, האמנתי שצה"ל יהיה כזה, כל עוד אנשים כמו דדו יעמדו בראשו.

פגישה הנרגשת ביותר בינינו היתה גם היא בכנסת. בדין שנערך אחרי הפלת המטוס הלוכי, בפברואר 1973, בבליין הטולם הזה, שהופיע ביום הדין, תבעתי את התפטרותו ואת התפטרות שר-הביטחון, משה דיין.

כמו תמיד במצבים כאלה, התייצבה הכנסת כאיש אחד מאחרי המעשה הנפסד, ודיקלמה את תמיכתה הנלהבת במקלה מדברת, מחזן ועד בגין. ידעתי שאהיה היחיד שישבור אחדות זו, והכנתי את דברי בקפידה מראש. מאחר שדדו הוא האיש שהחליט את ההחלטה הגורלית, שבעיקבותיה ניספו 104 איש, נאלצתי להאשימו אישית.

כשעליתי על דוכן-הנאומים, ישב דדו במרחק כמה מטרים ממני. הוא בא להקשיב לדין. הדבר כבי כאפתעה גמורה. פניתי אליו ואמרתי: "אני רוחש כבוד רב לרמטכ"ל של צה"ל. אני רוחש לו חיבה אנושית. אני מכיר אותו הרבה שנים. הייתי חבר-לונשן. אני מודיע אותו כמפקד, כאדם, אינני מקנא בו על תפקידו באותם רגעים — באותן שלושי-עשרה וחצי הדקות — כשהיה צריך לקבל החלטה. אינני מתעלם אף מאחת הבעיות, כפי שגירא לו אז — אז, ולא היום, אני חושב שיקולו היה מוטעה, ולא רק מוטעה, אלא גם פסול מעיקרו... קיבלת על עצמך מחירות נוראה כשנתת הוראה להפיל — וזוהי האמת חפשוטה — את המטוס הזה."

דברים אלה עוררו התפרצות של היסטריה מכזיב ספסלי הכית, וקריאות-זעם ניתנו עלי טעז עמר. אכז כשירדתי מן הדוכן ועברתי על פני דדו, הוא הושיט ידו וזיז לחץ את ידו.

רק לאחר-מכן נודע לי כי דדו עצמו הציע אז את התפטרותו, וכי ייסר את עצמו קשות על ההחלטה שקיבל תחת לחץ.

ני רינגעי-המייבחן הגדולים של דדו באו לו ביום-הכיפורים ובאחד באפריל — יום המלחמה ויום פירסום הדו"ח הראשון של ועדת-אגרנט.

ביום הכיפורים, אחרי ההלם הראשון של ההפתעה, נתגלה בכל זוהרו כמפקד. על מעשיו כמציא עוד יתווכחו שנים רבות, ויחיו הרגים לחסד ולשבט. אבל על עמדתו כמפקד אין ויכוח.

ברגעים הקשים ביותר, כאשר משה דיין התי-מוטט וייכב על חורבן הכית השלישי, כאשר גודדה מיררה בכבי והממשלה כאילו נעלמה, הישרה דדו סביבו אווירה של שדווה, ביטחון, החלטיות.

לחובתו יזכר הפסוק שהשמיע: "בשבור להם את העצמות!" פסוק שלא התאים לו, ושאינן להבין אותו אלא כניסיון נרגש ובלתי-אופייני להרים את המוראל באמצעים מלאכותיים. אבל למען הדורות יישמר קולו, שהוקלט במאות סרטי-הקלטה של צה"ל במהלך הקרבות, כאשר דדו מוסר פקודות למפקדים בשדה, מתווכח עם אריק שרון, מרומם את רוחם של קצינים מבוהלים — ובכולם קולו שקט, עמוק, איטי, תקין, קולו של איש שלא איבד את השליטה על עצמו גם ברגעים הקשים ביותר.

אך המייבחן היות-דיקשה לא היה מוד האוייב בשדחיה-הקרה, אלא כעבור שישה חודשים, כשיררה עליו המחלומה של אגרנט.

אשר מקבל אדם על עצמו את תפקיד המפקד הראשי של צה"ל (הקרוי, משום-מה, רמטכ"ל) הוא נושא באחריות לכל המתרחש בתחום הצבאי, לטיבה ולרעה. כאשר נעשה מישגה גורלי, הוא אחראי לו. שום נסיבות אינן יכולות לשחרר אותו מאחריות זו.

זה נכון, וכך זה צריך להיות. דדו אחראי פורי-מלית ומהעשות למה שמתרחש ביום הכיפורים, כי הוא היה הרמטכ"ל.

אך הוא אינו אחראי לחלטות הפוליטיות, שגרמו לאסון. אילו קבעה ועדת-אגרנט את ז'א ת, לא היה איש מערער על כך. דדו עצמו היה מקבל את הדברים כנכונים. מעולם לא התכחש לכך. אולם הוועדה לא אמרה זאת. היא הטילה על דדו את האחריות הבי-ל-ע-ד-ית — האחריות לאידיאליזם של הממשלה, לטישוחתה השחצנית של גולדה מאיר, לקלות-הדעת הפושעת של שר-הביטחון האליטי, לאטימות הדוקטרינארית של אמ"ן.

העול המשווע של הטלת כל האחריות על איש אחד (ושניים-שלושה קצינים נוספים) וטהור האחרים העיקריים — הוא שפגע בדדו, כיום שפגע בכל שותר צדק והגינות במדינה, וכגודל העוון, כן גודלת נפשו של דדו כאותם ימים שחוררים.

ייתכן שאילו הגיב אחרת, היה דדו חי היום. הוא יכול היה להגיב כמו שהגיב גורודיש — לקום, להיאבק, להשיב מלחמה-שערה, לתבוע את עלבונו, לתקוף את חוקפיו.

דדו ספג ושתק. הוא רחם את הדברים פנימה, והם כירסמו בגופו. הוא, "אכל את עצמו", שמוטו כמשמעו. פגשתי בשנתיים האחרונות כמה פעמים, ובכל פעם הפצרתי בו לפרסם את גירסתו. הוא סירב בתוקף להניח את טיעונו לפני הציבור. הוא הבטיח לשגר את טענותיו להברי-הממשלה, ולכתוב ספר שיפורסם ברבות הימים. אבל הוא סירב להיכנס לוויכוח.

הביקורת המיקצועית הקשה, שמתח עליו הפרשן הצבאי של העולם הזה, בנימין עמידדור, פגעה בו קשות, אבל הוא האמין בתום-ליבנו, ולא כעס עלינו. פעם הצעת לו שימסור לי את תגובתו המיקצועית המפורטת, ושאיני אפרסם אותה מבלי לציין שהיא באה ממנו. גם לכך סירב.

לפני כמה חודשים הוזמן אותי אל ביתו, ובמשך שלוש שעות פרש לפניו סידרה מהמדימה של עובדות סודיות, על הימים שקדמו למלחמת יום-הכיפורים. איני חופשי לפרסמן גם עתה, מטעמי ביטחון. בעיקר חי אלה עובדות שחגיעו לידי המודיעין של צה"ל לפני המלחמה — עשרות עובדות, שכל אחת מהן היתה מצדיקה את גיוסו המיידי של מלוא מערך המילואים של צה"ל. עובדות אלה לא הגיעו לידיעת הרמטכ"ל, אלא זמן רב אחרי המלחמה. הן נעצרו בדרך, בשל אותה אמונה הרתי-אסון של אמ"ן ב"סבירות הנמוכה" של ההתקפה.

הוא גם סיפר לי על שיחותיו עם גולדה ודין לפני המלחמה — והדבר העמיד את הדברים כפרספקטיבה שונה לגמרי. אילו היה דדו קצת פחות אחראי, היה מוסר לפחות חלק מן הדברים לציבור, וחלקו במחול הגדול היה נראה אז באור שונה לגמרי. אבל דדו לא עשה זאת.

הוא עצר את הכל בחדרי ליבו. עד שליכו התפוצץ.

שבוע ערך הימסד מעין אורגיה של הכאה-עלי-חטא. היו בכך מידה רבה של נקיפת-מצפון ומוסרי-כילות. אך גם הרבה צביעות והתחסדות.

האשמים, שניצלו את דדו כשעיר-לעזאול, שפכו עתה דימעו"ת תנין על קיבורו.

חבל שהם לא היכו עד הטאם כשדדו עוד היה בין החיים.

לוי אשכנזי

במדינה

(המשך מעמוד 5)

בהודעה: השמאל ואש"ף לא נכנעו לאיזו-מיה של דמשק, והחזירה הסורית נבלמה. לגבי ישראל, פירוש הדבר כי נכשל הנ-סיון — אולי האחרון — לחסל את אש"ף ככוח עצמאי, וכי אש"ף יצא מן המאבק ככוח מדיני מחוקק, ששוב לא ייתכן ספק לגבי מעמדו כנציג בילעדי של העם הי-פלסטיני — בגולה ובגדה המערבית.

צה"ל

החירוים הגדולים

מי גרם לפיצוץ

הפגישה בין

הרמטכ"ל לאריק שרון?

החדירה הצבאית הסורית ללבנון, ש-העמידה את צה"ל במצב הכן, לא הצליחה להסיח את דעתם של ראשי מערכת הביטחון מו היעד העיקרי שניצב בפניהם: מניעת החזרתו של אלוף (מיל) אריאל שרון לשירות פעיל בצה"ל.

לפני שבועיים, כאשר נודע כי בעיקבות פרישתו של אריק מתפקיד יועץ ראש-הממשלה, תוא עומד לחופיע בטלוויזיה במיסגרת תוכנית מוקד, נוצרה אווירה של עצבנות. הן בלישכת ראש-הממשלה והן בלישכת הרמטכ"ל, חששו שם מפני מה שעתיד אריק לומר עליהם, וכן חזו שעשוי להיות לדרבים קרב הציבור.

מיד הוחל בסירה של תימרונים גדודיים, אשר נועדו לחקות את החיצים ש-עתיד שרון לשלח.

הכדיחה חיתה אמת. אולי כדי להשמיט מפיו של אריק את הטענה שאין מציעים לו כל תפקיד בצה"ל שיגר ה-רמטכ"ל, רב-אלוף מרדכי (מוטש) גור אל אריק, ימים אחדים לפני השידור, מיס-פר שליחים שאינם אנשי-צבא, בסיים הייתה הצעה פנטאסטית: שאריק יחזור לצה"ל, בתפקיד נספח-צה"ל ליד שגרירות ישראל בווינגטון.

כששמע אריק את הצעה, הוא סרץ בצחוק. הוא לא האמין שהיא רצינית, וחשב כי זו בדיחה. אלא שמוטה לא התכוון להתבדח. ככלות חכל, חי הוא עצמו כיון בתפקיד הנספח הצבאי בווינגטון טון לפני הצעה לתפקיד הרמטכ"ל.

אריק לא הסתפק רק בדיחית השליחים. הוא התקשר עם מוטה ישירות, חודיע לו טלפוניית כי אין הוא יכול להתייחס להצעה מעין זו, שאינה נראית לו רצינית. אז נקבע, כי חשניים ייפגשו בסוף-השבוע שאחרי מועד השידור. ייתכן שהיה זה גי-סיון לרסן את אריק, כדי שלא יאמר כי שידור דברים העלולים לפגוע ברמטכ"ל.

רק בשעת השידור הסתבר לאריק, מה היתה מטרת התימרון. היה זה כשאחד הר-מראיינים, ירון לונדון, שתודרר על-ידי הרמטכ"ל לפני הראיון, הציג לאריק את השאלה מדוע סירב לחזור לצה"ל בתפקיד דים שחוצצו לו, תוך כדי תשובתו לשאלה זו, גילה אריק כי רק לאחרונה הוצעה לו הצעה מגוחכת, "לשרת כנספח-צה"ל ב-מדינת ורה". הוא גילה שלא לנקוב בשם המדינה, כדי לא לפגוע בנספח הנוכחי שם.

אלא שאז היה זה דווקא ירון לונדון, שבלהיטותו להפגין את ידיעותו פלט ל-פתע: "המדובר הוא בווינגטון, לא כן?" או הסתבר לאריק, שמה שאמור היה להיות הצעה סודית של מוטה אליו, הודלף במתכוון למראיינו, כדי ללחצו אל הפינה-גלגלית של גירסה. בכך לא הס-תיימו התימרונים.

באותו יום השישי כאשר אמצעי-התיק-שורת הודיעו על דבר קיום הפגישה צפויה, קיבל אריק לפתע טלפון מלישכת הרמטכ"ל, בו נאמר לו שהפגישה בוטלה.

כבר למחרת היום הפיצו מקורבי ה-רמטכ"ל את הגירסה, כאילו בוטלה הפגישה בגלל הפירסום המוקדם על קיומה שנעשה ביוזמת "חוגי שרון".

האמת היתה שונה לחלוטין. היה זה הר-מטכ"ל עצמו, שסיפר על דבר הפגישה הצפויה לכתב אחד מעיתוני-הערב, כי-מסובה חברתית שבה נכחו שניהם. מקורבי הרמטכ"ל הסבירו, לאחר-מכן, כי "מוטה לא התכוון שהדבר יפורסם בעיתון. העו"ת נאי פשוט הפך את האמון שניתן בו".

כאשר נודע הדבר ברבים, שונתה הי-גירסה בדבר סיבת ביטול הגישה עם אריק בעיתונים מופיעה גירסה מתוקנת, שלפיה כצילו נגרם אביטול ביגלל "לחצים וטרור" שתפעילו אנשים שונים על הרמטכ"ל ארב פגישתו עם אריק, כדי לשפועו לשלב את שרון בצה"ל.